

Міністерство освіти і науки України
Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національний університет цивільного захисту України
Пожежна Академія м. Варшава
Черкаська обласна організація Національної спілки краєзнавців України
Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК»
Державний біотехнологічний університет
Державний торговельно-економічний університет
Інститут богословських наук Непорочної Діви Марії
Кам'янець-Подільської Дієцезії Римо-католицької Церкви
КЗВО «Рівненська медична академія»
Львівський національний університет імені Івана Франка
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Національний Університет «Одеська Політехніка»
Одеська державна академія будівництва та архітектури
Одеський національний медичний університет
Уманський національний університет садівництва
Університет Григорія Сковороди у Переяславі
Херсонська державна морська академія
Черкаський гуманітарно-правовий ліцей
Черкаський державний бізнес-коледж
Черкаський державний технологічний університет
Черкаська медична академія
Черкаська обласна профспілка працівників соціальної сфери України
Черкаське регіональне відділення Соціологічної Асоціації України

ВІСНИК ГУМАНІТАРНОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА: НАУКОВІ ПРАЦІ ВИПУСК 24

м. Черкаси

УДК 009

Рецензенти:

Лазуренко В. М. – заслужений працівник освіти України, д-р іст. наук, професор (*Черкаський державний технологічний університет*);

Мосов С. П. – заслужений діяч науки і техніки України, д-р військ. наук, професор (*Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту*).

Головний редактор:

Чубіна Т. Д. – заслужений працівник освіти України, д-р іст. наук, професор.

Відповідальний редактор:

Кришталь А. О. – канд. пед. наук, доцент.

Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці. Випуск 24. Черкаси: ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля, 2024. 224 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (протокол №8 від 02.04.2024 р.)

Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому доступі комісією з питань роботи із службовою інформацією в Черкаському інституті пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (протокол №3 від 15.04.2024 р.)

У збірнику містяться наукові статті гуманітарного спрямування, присвячені різним актуальним питанням історії України, історії пожежно-рятувальної служби, психології, педагогіки, філософії, культурології, філології, права, економіки, державного управління, а також статті, присвячені нашому сьогоденню – російсько-українській війні (2014–2024 рр.).

Вісник розрахований на науковців, викладачів закладів вищої освіти, докторантів, аспірантів, курсантів, студентів, усіх, хто цікавиться гуманітарними науками.

Слава Україні! Все буде Україна!

© ЧІПБ ім. Героїв Чорнобиля, 2024

ЗЛОЧИН ЕКОЦИДУ В МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Діана КОТЛЯР

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

У ході ведення війни проти України війська російської федерації вчиняють велику кількість воєнних злочинів. Починаючи з 2014 року і особливо впродовж повномасштабного вторгнення, війська країни-агресора намагаються максимально завдати шкоди Україні. Це стосується не лише інфраструктури та економіки, загарбники цілеспрямовано погіршують стан довкілля та знищують українську природу. Такі дії є порушенням як українського так і міжнародного законодавства та підпадають під визначення «екоцид».

Вітчизняний законодавець передбачає відповідальність за екоцид у ст. 441 чинного Кримінального кодексу (далі – КК) України[1].

За 2013–2015 рр. органами прокуратури не було обліковано випадків екоциду, у 2016 зареєстровано 1, у 2017 – 3, у 2018 – 2, у 2019 – 8, у 2020 – 6, у 2021 – 2, у 2022 – 15, за 9 місяців 2023 р. – 5 таких злочинів [2]. Таким чином, за період із 2013 р. по вересень 2023 р. обліковано 42 випадки екоциду. Важливо, однак, зауважити, що за увесь вказаний період жодній особі не вручено повідомлення про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ст. 441 КК України. В Єдиному державному реєстрі судових рішень немає жодного відповідного вироку. Показаний стан речей можна пояснити різними чинниками, серед яких своє місце займає недосконалість ст. 441 КК України. Актуальність пошуку шляхів удосконалення кримінально-правової заборони, присвяченої екоциду, значно зросла у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ в Україну. В ході бойових дій навколишньому природному середовищу заподіюється величезна шкода, наслідки якої відчуватимуться щонайменше десятиліттями. «Спалені ліси, забруднені та отруєні важкими металами ріки, озера та ґрунти, тисячі вбитих тварин та знищених рослин, заміновані та окуповані території природно-заповідного фонду – це результат невиправданої російської агресії, від якої страждає українська природа»[3].

Термін «екоцид» (від грецького *οἶκος* – середовище, житло, дім і латинського *caedo* – вбиваю) уперше був використаний у 1970 р. американським біологом Артуром Галстоном на Конференції з питань війни та національної відповідальності у Вашингтоні. В 1972 р., виступаючи на Конференції ООН з проблем навколишнього середовища в Стокгольмі, тодішній прем'єр-міністр Швеції Улоф Пальме звинуватив американський уряд в «екоциді» через використання під час війни у В'єтнамі хімічного реагенту «Agent Orange», що застосовувався в рамках програми зі знищення тропічних лісів і рослинності Ranch Hand. Починаючи з 1970-х років чимало правознавців наголошували на необхідності криміналізації екоциду та обговорювали його сутнісні ознаки.

Злочин екоциду неодноразово вчинявся протягом історії людства. Як і у давнину, так і за часів Першої та Другої світових воєн були зафіксовані злочини проти довкілля. Так під час Першої світової війни німецькими військами було застосовано хімічну зброю масового ураження проти своїх ворогів — французів і англійців поблизу містечка Іпр (Бельгія) у 1915 році. Хімічні речовини (іприт та хлор) окрім вбивчого ефекту на солдатів, мали ще й згубний вплив на довкілля. У Другу світову війну німецькі окупанти вивозили з Північної та Східної України

потягами родючий чорнозем. Внаслідок цього було завдано непоправної шкоди ґрунтовій фауні на значних площах, знижено родючість ґрунту та знищено гумусний шар [4].

На міжнародному рівні, однак, термін «екоцид» досі офіційно не закріплений, а таке діяння не визнане окремим міжнародним злочином, який підпадав би під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду (далі – МКС). В міжнародному кримінальному праві відсутні цілісні характеристики, які визначають певний тип діяння, як окремий вид злочину з назвою “екоцид”. Нормативний зміст такого типу діяння утворюється шляхом системного поєднання окремих положень міжнародного кримінального права, передбачених різними міжнародними нормативними актами. Заборона негативного впливу на довкілля тісно пов’язана з принципом обмеження воюючих сторін у виборі засобів і методів ведення воєнних дій. Так, у ч. 3 ст. 35 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р. (далі – Протокол I) заборонено застосовувати методи або засоби ведення воєнних дій, які мають на меті завдати або, як можна очікувати, завдадуть широкої, довготривалої і серйозної шкоди природному середовищу.

25 січня 2023 р. Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила резолюцію «Вплив збройних конфліктів на довкілля», в якій значну увагу присвячено екоциду під час війни. Підкреслюється важливість закріплення поняття екоциду як у національному законодавстві, так і в міжнародному праві, зокрема підтримано зусилля щодо доповнення Римського статуту МКС таким новим міжнародним злочином, як екоцид. Крім того, Асамблея повторила свій заклик, який міститься в Резолюції 2398 (2021) «Вирішення питань кримінальної та цивільної відповідальності в контексті зміни клімату», щодо необхідності «визнання універсальної юрисдикції для екоциду та найсерйозніших екологічних злочинів» і закріплення «злочину екоциду в національному кримінальному законодавстві» [16]. Таким чином, на сьогодні на міжнародному рівні вжито вагомих зусиль, спрямованих на визнання екоциду окремим міжнародним злочином. Проте найважливішого кроку – закріплення відповідного формулювання в Римському статуті МКС – не зроблено досі, що, вочевидь, пов’язано з доволі складною процедурою внесення змін до цього акту [5].

Попри те, що на міжнародному рівні термін «екоцид» досі офіційно не закріплений, а відповідне діяння не визнане окремим міжнародним злочином, у кримінальному законодавстві деяких держав (зокрема, Білорусі (ст. 131), Вірменії (ст. 394), Грузії (ст. 409), Казахстану (ст. 169), Киргизстану (ст. 409), Молдови (ст. 136), Таджикистану (ст. 400) та України (ст. 441) встановлено відповідальність за екоцид. Крім того, в державах, які імплементували положення Римського статуту МКС, аналогічні екоциду діяння розглядаються як один із воєнних злочинів; щоправда, сам термін «екоцид» у формулюваннях відповідних кримінально-правових норм не використовується.

Дефініція екоциду, розроблена міжнародною експертною комісією юристів, трактує екоцид інакше, ніж український законодавець та законодавці тих держав, які на сьогодні криміналізували аналізоване посягання. Передусім звертає на себе увагу те, що в диспозиції ст. 441 КК України по-іншому сформульована об’єктивна сторона екоциду, яким визнається масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Натомість у визначенні екоциду, розробленому міжнародними експертами,

вказується на те, що це діяння полягає в діях, вчинених з усвідомленням того, що існує значна ймовірність спричинення ними серйозної, широкомасштабної або довготривалої шкоди довкіллю. З дефініції екоциду, розробленої міжнародними експертами, на відміну від визначення екоциду у ст. 441 КК України, впливає, що це діяння є закінченим з моменту вчинення вказаних дій (формальний склад). Крім того, з дефініції екоциду, яку пропонується закріпити в Римському статуті МКС, можна зробити висновок про те, що цей злочин може бути вчинений не лише умисно, а й з необережності.

У міжнародному кримінальному праві екоцид розглядається як злочин, що становить серйозну небезпеку для навколишнього природного середовища як основи життєдіяльності людства. Український законодавець, як і законодавці інших держав, які криміналізували екоцид, статтю про відповідальність за цей злочин розмістив у розділі, в якому сконцентровані статті про посягання на міжнародний правопорядок. В нашій юридичній літературі також чи не одноставно визнається, що безпосереднім об'єктом екоциду є екологічна безпека людства.

З об'єктивної сторони злочин, передбачений ст. 441 КК України, може проявлятися в таких формах: 1) масове знищення рослинного або тваринного світу; 2) отруєння атмосфери або водних ресурсів; 3) вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. «Позитивним є те, що об'єктивна сторона складу екоциду в ст. 441 КК України не обмежена вичерпним переліком конкретних дій; така конструкція дозволяє охоплювати всі можливі способи вчинення екоциду, в тому числі і ті, що можуть виникнути в майбутньому».

Екоцид загалом є злочином із формальним складом і вважається закінченим із моменту вчинення будь-якого із зазначених у ст. 441 КК України діянь, що можуть спричинити екологічну катастрофу, оскільки в диспозиції цієї статті міститься прив'язка до дій, які «можуть спричинити екологічну катастрофу» (тобто існування об'єктивної загрози завдання шкоди вже є достатнім для притягнення до кримінальної відповідальності) [6].

Суб'єкт екоциду за ст. 441 КК України є загальним – це фізична осудна особа, якій виповнилось 16 років. Водночас слід погодитись з С.С. Яценком у тому, що реально вчинити цей злочин можуть посадові особи Збройних Сил України або особи, які обіймають інші державні посади. Вочевидь, цей перелік можна доповнити посадовими особами промислових підприємств та іншими особами, діяльність яких пов'язана з ризиком спричинення надзвичайної екологічної ситуації, а також, як переконливо засвідчило наше сьогоднішнє, військовослужбовцями збройних сил іноземних держав [7].

Питання про суб'єктивну сторону екоциду у кримінально-правовій науці належить до числа дискусійних. На думку одних дослідників (А.В. Савченко, В.В. Кузнецов, О.Ф. Штанько, М.І. Хавронюк), суб'єктивна сторона аналізованого злочину характеризується лише прямим умислом; з точки зору інших (В.П. Базов, І.С. Доброход, М.П. Куцевич, Т.М. Тертиченко, С.С. Яценко) – як прямим, так і непрямым умислом. Третя група науковців (О.О. Бахуринська, В.М. Киричко, М.Й. Коржанський, Є.В. Лашук, С.М. Мохончук) пише, що екоцид може бути вчинений тільки умисно, однак вид умислу не конкретизує. У дефініції екоциду, розробленій експертною комісією правознавців і рекомендованій до включення в Римський статут МКС, зазначено, що цей злочин може бути вчинений не лише умисно, а й з необережності. З таким підходом погодитись складно, адже передусім за суб'єктивною стороною екоцид відрізняється від низки кримінальних правопорушень проти довкілля, вчинюваних з необережності (наприклад,

забруднення або псування земель, порушення правил охорони надр, забруднення атмосферного повітря, порушення правил охорони вод, забруднення моря, знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу). Крім того, вказівка на винятково умисний характер розглядуваного посягання свідчить про його особливу небезпеку як злочину проти екологічної безпеки людства [5].

В проєкті нового Криіманльного кодексу України «Екоцид», розміненій у розділі 11.5 «Злочини проти міжнародної безпеки», йдеться про те, що злочин 5 ступеня вчиняє особа, яка з метою спричинити довгострокову та масштабну шкоду використала будь-які засоби для зміни динаміки, складу чи структури довкілля, включаючи біосферу, літосферу, гідросферу і атмосферу, або для зміни космічного простору.

Загалом формулювання ст. 11.5.6 проєкту відповідає і тій дефініції екоциду, яку пропонується закріпити в Римському статуті МКС. При цьому в проєкті уточнюється, що винний може використати будь-які засоби для зміни динаміки, складу чи структури довкілля, включаючи біосферу, літосферу, гідросферу і атмосферу, або для зміни космічного простору.

Схвальної оцінки заслуговує позиція розробників проєкту щодо визнання екоциду лише умисним злочином, адже, як вже зазначалось, передусім за суб'єктивною стороною вказаний злочин слід відрізнити від низки складів кримінальних правопорушень проти довкілля (в проєкті – це кримінальні правопорушення проти безпеки довкілля). Під довгостроковою робоча група пропонує розуміти шкоду довкіллю у виді масової загибелі об'єктів тваринного чи рослинного світу або радіаційного чи хімічного забруднення, за якої повернення пошкоджених природних ресурсів до їх попереднього стану відбувається понад рік, а під масштабною – таку шкоду довкіллю, яка має місце на площі понад сто квадратних кілометрів або понад десять кубічних кілометрів, поєднана з тяжкою майновою шкодою (пункти 12, 26 ч. 1 ст. 1.4.1 проєкту). Тяжкою визнаватиметься майнова шкода, яка більше ніж у 10 000 разів перевищує розмір розрахункової одиниці (п. 4 ч. 1 ст. 1.4.4 проєкту). Водночас, прагнення робочої групи конкретизувати (через певні кількісні показники) параметри довгострокої та масштабної шкоди сприймається неоднозначно. З одного боку, така конкретизація, вочевидь, покликана спростити потенційне застосування статті кримінального закону про екоцид. З іншого, ми не можемо не висловити сумнів у соціальній обумовленості пропонованих показників (чи не взяті вони «зі стелі»? Пропонована робочою групою конкретизація довгострокової та масштабної шкоди видається неприйнятною і через те, що така шкода, виходячи з тексту ст. 11.5.6 проєкту (нагадаємо, що тут використовується зворот «з метою спричинити довгострокову та масштабну шкоду»), виступає не показником (проявом) суспільно небезпечних наслідків, а характеристикою суб'єктивної сторони злочину – мети вчинення екоциду. За такого підходу встановлення мети як суб'єктивної ознаки екоциду на практиці може бути пов'язане зі значними труднощами, зумовленими необхідністю спростування захисних версій на кшталт нерозуміння обвинуваченим в екоциді того, що шкода довкіллю, яку він бажав заподіяти при вчиненні цього злочину, буде саме довгостроковою (повернення пошкоджених природних ресурсів до їх попереднього стану відбудеться не менше ніж як за рік) чи масштабною (матиме місце на площі понад сто квадратних кілометрів або понад десять кубічних кілометрів і до того ж завдасть тяжку майнову шкоду) [8].

Отже, у міжнародному праві відсутнє усталене розуміння екоциду як злочину окремого виду, а заборона негативного впливу на довкілля тісно

пов'язана з принципом обмеження воюючих сторін у виборі засобів і методів ведення війни, що впливає з положень Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р., Конвенції про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище від 10 грудня 1976 р. і Римського статуту МКС. Дефініція екоциду, розроблена міжнародною експертною комісією юристів і запропонована для включення до Римського статуту МКС, трактує екоцид інакше, ніж це робить вітчизняний законодавець. Аналіз же складу злочину, передбаченого ст. 441 КК України, впливає, що це законодавче формулювання має як свої переваги, так і недоліки, які імовірно можуть бути виправлені із прийняттям нового Кримінального кодексу України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2013–2023 рр. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/prozareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogorozsliduvannya-2>
3. Турик М. Екологічна шкода як військовий злочин – чи можна покарати Росію за екоцид? 31 травня 2023 р. URL: https://lb.ua/blog/mykola_turyk/558050_ekologichna_shkoda_yak_viyskoviy.html
4. Екоцид. Вікіпедія – URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Екоцид>
5. Куцевич М.П. Кримінальна відповідальність за екоцид: міжнародний та національний аспекти: монографія. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2009. 332 с.
6. Куцевич М.П. Кримінальна відповідальність за екоцид: міжнародний та національний аспекти: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 274 с.
7. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С.С. Яценко. Київ: А.С.К., 2006. 848 с.
8. Кримінальний кодекс України. Контрольний текст проекту (станом на 14.10.2023 року). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/10/15/kontrolnyj-tekstproyektu-kk-14-10-2023.pdf>

РОЛЬ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ТА ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Аліна КРИШТАЛЬ, кандидат педагогічних наук, доцент
Марія ГОНЧАРУК, факультет цивільного захисту, 34-С група
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

У зв'язку з введенням воєнного стану в Україні, питання забезпечення безпеки та захисту прав людини набуває особливої актуальності. Роль гендерної політики у цьому контексті стає критично важливою, оскільки вона відображається не лише у врахуванні різних потреб та інтересів чоловіків і жінок, але й у забезпеченні їхньої безпеки під час воєнних конфліктів.

СЕКЦІЯ 2. Глобальні проблеми сучасності.

Проблеми наукових досліджень у сфері державного управління. Міжнародні відносини та інтеграційні процеси.

Соціальні комунікації: теоретичні та практичні аспекти.

Гендерна політика у секторі безпеки та оборони України.

Проблеми гендерного насильства в умовах воєнного стану

Олександр БЕРЕСТ, Даніїл ЗЯБЛОВ, Ярослав СОКУРЕНКО, Олена БЕЗЛУЦЬКА, Алла ПАЗЯК

ПОДІЇ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ПРОТЕСТНИХ РУХІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВПЛИВУ НА МІЖНАРОДНУ ПОЛІТИКУ 81

Нізар ГАВРИЛЕНКО, Тетяна МОІСЕЄВА

ВРЕХІТ: АНАЛІЗ ПРИЧИН ТА НАСЛІДКІВ..... 84

Ірина КОВАЛЕНКО-ЧУКІНА

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 89

Діана КОТЛЯР

ЗЛОЧИН ЕКОЦИДУ В МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ..... 93

Аліна КРИШТАЛЬ, Марія ГОНЧАРУК

РОЛЬ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ТА ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 97

Анна ЛЕВИЦЬКА

АНТРОПОЛОГІЧНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У ПИТАННЯХ ІНТЕГРАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....102

Катерина МУЛИК

ВИРІШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ НА МІЖНАРОДНОМУ ДОСВІДІ ЇХ НОВАЦІЇ.....106

Ірина ПОСТЕРНАК, Олексій ПОСТЕРНАК, Сергій ПОСТЕРНАК

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ЗАХИСНИХ СПОРУД ТА СПП У СКЛАДІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ113

Тетяна ПОСТРИГАНЬ, Вадим РАДАВСЬКИЙ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СІМЕЙНИХ СПОРІВ.....117

Яніна ФЕДОРЕНКО, Аліна КРИШТАЛЬ

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....121

Вікторія ХУДАВЕРДІЄВА

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО МІСЬКОГО ТУРИЗМУ І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ГЛОБАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ.....124

Іванна ЧУКІНА

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....131

Вікторія ШОПТЕНКО

ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕРЕГОВОРНОГО ПРОЦЕСУ В ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН135

Наукове видання

ВІСНИК ГУМАНІТАРНОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА: НАУКОВІ ПРАЦІ

ВИПУСК 24

*За зміст вміщених у збірнику матеріалів відповідальність несуть автори.
Тези друкуються зі збереженням авторської орфографії,
пунктуації та стилістики*

Адреса редакційної колегії:
Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України,
кафедра суспільних наук; кафедра іноземних мов
E-mail: kafedra_gn_im@ukr.net

Підписано до друку 15.04.2024 р.
Обл.-вид. арк. 18. Ум. друк. арк. 28.
Замовлення № 7.
ЧІПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
18034, м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8.